

РОЗДІЛ 9. РЕЦЕНЗІЇ

РЕЦЕНЗІЯ

НА МОНОГРАФІЮ К. Ю. ГОЛОБОРОДЬКА

«Ідіостиль Олександра Олеся: лінгвокогнітивна інтерпретація»
(Харків: Харківське історико-філологічне товариство, 2010. – 527 с.)

Актуалізація в мові антропоцентричної парадигми обумовлена появою різного роду наукових досліджень, які свідчать про те, що в кінці ХХ – початку ХХІ ст. лінгвісти, розвиваючи ідеї слов'янської ідіокультури, проводять лінгвофілософське осмислення інтелектуальної і креативної діяльності людини.

За свідченням науковців, феномен художнього ренесансу України відмічається у перших трьох десятиліттях ХХ ст. (М.К. Вороний, М.К. Зеров, В.Л. Поліщук, П.Г. Тичина, М.Т. Рильський, М.П. Бажан та ін.). Тому не випадково автор рецензованої монографії звертається до творчості Олександра Олеся, «якого ще за життя оцінювали як визначну постать у національному мистецтві слова. У поезії О. Олеся цілком помітним виявилися риси раннього українського модернізму. Очевидним є й вплив митця на розвиток української естетичної думки й літературної мови початку ХХ ст.» (с. 8).

Творча спадщина О. Олеся являє собою суттєвий за жанровим розмаїттям матеріал (поезія, проза, драматургія, публіцистика, переклади, літературна критика). Такий колосальний художній досвід, безумовно, потребує комплексного наукового дослідження, перш за все мовознавчого. Пріоритетним у цьому, на думку дослідника, варто вважати аналітику лінгвофілософських поглядів О. Олеся, його лінгвоконцептуальну картину світу.

Творчість цього відомого діяча української культури ставала предметом уваги різних дослідників (М.С. Грушевський, О.М. Сидоренко, С.Я. Єрмоленко, М.Г. Жулинський, О.С. Таран та ін.). «Однак виникає потреба цілісного й широкоформатного опису художнього феномену письменника, з урахуванням світоглядних, соціокультурних, естетичних, когнітивних та інших аспектів його творчості. Розвідки, статті, виступи, літературні портрети, спогади, есеї українських і зарубіжних учених підкреслюють важливість окреслення загально дискурсивного виміру творчості митця» (с. 9).

Відомо, що значна частина першоджерел (рукописи творів, листи, рецензії, переклади О. Олеся) розосереджена в державних та приватних архівах, окремих фондах, приватних колекціях. Дослідження, яке проведено К.Ю. Голобородьком, є спробою комплексного аналізу художньої мови О. Олеся через культурні коди, значимі концепти творчості, які явилися основою початку ХХ ст. «Саме ця пошукова векторність уможлиблює панорамну презентацію творчої особистості О. Олеся в її лінгвофілософському та мовно-концептуальному вияві на тлі національної культурної і мовної парадигм» (с. 9).

Рецензована монографія складається зі вступу, п'яти розділів, висновків. Подані «Бібліографічний покажчик праць про Олександра Олеся» (с. 476-526) і «Бібліографічний покажчик творів Олександра Олеся» (с. 448-476), в яких подано

697 і 483 найменувань відповідно. Разом з тим, дослідження К.Ю. Голобородька, на наш погляд, виграло б, якби наукова література була подана цілим списком, а не в кінці кожного розділу. Справедливості заради відмітимо, що в означений список літератури включено відомих вітчизняних і зарубіжних лінгвістів, які свідчать про достатньо повне і детальне вивчення історії і теорії мовної картини світу.

У розділі 1 «Теоретичні аспекти ідіостилю: система лінгвокогнітивних вимірів» (с. 12-104) синтагматика, парадигматика, континуум розглядаються як онтологічні вектори сучасної лінгвістики. Основні положення сучасної лінгвоконцептології описуються крізь призму когнітивної лінгвістики. Визначено лінгвокогнітивний інструментарій дослідження: інтерпретаційний дискурс носія мови. А мовна картина світу формується як ретрансляція мовної особистості письменника з урахуванням універсальї словесної творчості і художньої семантики поетичного слова.

Безперечно, мовна особистість О. Олеся являє собою знакову складову художньо-мовного універсума української культури. Естетика світосприйняття художника слова являє собою помітне явище у вітчизняному вченні про ідіостилю.

К.Ю. Голобородько, розглядаючи художньо-мовний універсум, виявляє концептуальні категорії в художній лінгвофілософії О. Олеся, свідчить про лінгвоментальне моделювання когніотипу «людина» (розділ 3 «Лінгвоментальне моделювання когніотипу «людина» в Олесеїв мовосфері» (с. 218-291). Індивідуально-авторське осмислення концепта «я» (розділ 4 «Концептуалізація «Я (EGO)» в Олесеїв художній семантиці» (с. 297-375) вербалізується по-різному в поетичній мові. Семантика цього явища носить яскраво виражений індивідуально-поетичний відтінок, виявлений і достатньо детально описаний К.Ю. Голобородьком в монографії. Свідченням цьому є наведені приклади концептуалізації лінгвоментального моделювання.

Автор монографії переконливо довів, що за допомогою лінгвокогнітивного підходу можна окреслити напрямки інтелектуальної і естетичної еволюції поета, який синтезував у своїй творчості традиції українського фольклору, класицизму, української романтичної поезії, модернізму, а також стилістику живої народної мови.

За допомогою сучасних методів дослідження ідіостилю К.Ю. Голобородько подав цілісний образ письменника, звертаючи увагу на філософські, естетичні, психологічні домінанти, окреслив мовну картину світу О. Олеся на основі лінгвокогнітивної наукової парадигми. А отримані данні дозволили створити єдину картину мовно-концептуального простору О.О. Олеся, «передбачає його культурологічну ідентифікацію в національному мистецькому ландшафті з урахуванням рецепції сучасників творчого доробку митця; аналітику провідних тенденцій у дослідженні поетичного дискурсу Олеся на різних етапах розвитку українського мовознавства й літературознавства» (с. 11).

Це, у свою чергу, дає підстави визначити основні смислові й символічні коди, репрезентовані в цих концептах, що врешті уможливило формування цілісної індивідуальної мовно-концептуальної картини митця в її семантичних та естетичних універсальях.

Богданович Галина Юрївна,

доктор філологічних наук,

професор кафедри міжмовних комунікацій та журналістики
Таврійського національного університету ім. В.І. Вернадського